

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Навчально-науковий інститут післядипломної освіти
Кафедра психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор
Котляр Ю.В.

“ ” 2022 року

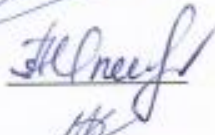

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЕРЕДКВАЛІФІКАЦІЙНА ПРАКТИКА

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма «Сімейна психологія з основами психотерапії»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Розробник	Лисенква І. П.	
Завідувача кафедри психології	Лисенкова І. П.	
Гарант освітньої програми	Опанасенко Л.А.	
Т.В.о. директора Навчально-наукового інституту післядипломної освіти	Каблуча В.І.	
Начальник навчально-методичного відділу	Шкірчак С.І.	

Миколаїв – 2022 рік

1. Опис практики

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Передкваліфікаційна практика	
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки	
Спеціальність	053 Психологія	
Освітня програма	Сімейна психологія з основами психотерапії	
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	2	
Навчальний рік	2022-2023 н. р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	-	4 триместр
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: години самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
		90 год.
Відсоток аудиторного навантаження	-	
Мова викладання	Українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	
Форма підсумкового контролю	Диференційований залік	

2. Мета, завдання та результати

Передкваліфікаційна практика студентів другого (магістерського) рівня освіти за освітньо-професійною програмою «Сімейна психологія з основами психотерапії» є складовою частиною процесу підготовки магістрів-психологів. Вона проводиться з метою закріплення і вдосконалення одержаних студентами теоретичних знань, формування у них професійних умінь та навичок для виконання майбутніх функціональних обов'язків, виховання потреби систематичного поновлювання своїх знань та творчого застосування їх у практичній діяльності.

Мета: підготовка глибоко мислячого і рефлексивного фахівця, який володіє теоретичними основами психологічної науки і практичними навичками професійної діяльності у сфері сімейної психології з основами психотерапії.

У період практики закладаються основи досвіду професійної діяльності, практичних умінь і навичок, професійних якостей особистості майбутнього фахівця-психолога.

На відміну від попередніх видів практик, дана практика характеризується вищим ступенем самостійності та відповідальності студентів, розширенням обсягу і складності змісту роботи.

Завдання:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань, одержаних студентами у ЗВО, їх застосування у практичній діяльності;
- розвиток у майбутніх сімейних психологів практичних умінь та навичок, необхідних для виконання основних видів професійної діяльності;
- оволодіння сучасними психологічними технологіями групової та індивідуальної роботи з представниками різних вікових та соціальних категорій та основами психотерапії у сфері сімейної психології;
- здійснення самостійної практичної діяльності;
- проведення науково-дослідної роботи в рамках формувального експерименту кваліфікаційної роботи;
- розвиток у студентів професійно значущих якостей особистості, інтересу і любові до обраної професії;
- розвиток навичок професійної рефлексії.

Передумовами проходження практики є якісне засвоєння теоретичних знань та сформованість фахових компетентностей з дисциплін освітньо-професійної програми «Сімейна психологія з основами психотерапії».

Очікувані результати навчання з передкваліфікаційної практики: підвищення фахового рівня студентів шляхом удосконалення компетентностей, необхідних для побудови успішної професійної діяльності сімейного психолога.

У результаті вивчення дисципліни студент

має знати:

- мету, завдання, зміст, основні види професійної діяльності сімейного психолога;
- методичні засади надання психологічної допомоги, у т.ч. психотерапевтичного характеру;
- сучасні технології психологічної допомоги та інтерактивні методи психологічного впливу;
- етапи діагностично-корекційної / терапевтичної роботи практичного психолога у роботі з різними сімейними підсистемами;
- методологію і методи психологічного дослідження, зокрема формувального експерименту;
- етичні норми і принципи діяльності психолога.

має вміти:

- планувати, організовувати й аналізувати власну психологічну діяльність;
- розробляти та проводити різні форми індивідуальної та групової роботи з клієнтами (діагностичну, корекційну, розвивальну, терапевтичну);
- здійснювати рефлексію діяльності;
- розробляти корекційно-розвивальну програму та психологічні рекомендації для членів сімей;
- вибудовувати психологічну діяльність у сфері сімейної психології з основами психотерапії з урахуванням етичних засад;
- забезпечувати психопрофілактичну діяльність.

Програмні компетенції

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК3. Здатність регенерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК7. Здатність діяти соціально відповідно та свідомо.
- ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.
- ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.
- ЗК10. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК 11. Здатність слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.
- ЗК 12. Здатність до особистісного розвитку, розкриття особистісного потенціалу, самовдосконалення.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

- СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.
- СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.

- СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та / або доказові методики і техніки практичної діяльності.
- СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгові, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.
- СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.
- СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.
- СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
- СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
- СК9. Здатність дотримуватись у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватись загальнолюдськими цінностями.
- СК11. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.
- СК12. Здатність до ретроспективної, ситуативної та проспективної рефлексії професійних компетенцій і здібностей, які дозволяють досягати успіху у діяльності сімейного психолога.
- СК13. Здатність добирати доречну стратегію психопрактичної діяльності на підставі аналізу власних базових компетенцій і клієнтського запиту.

Програмні результати навчання:

- ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
- ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.
- ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та сформулювати теоретичні висновки.
- ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.
- ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), проводити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.
- ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та просвітницькі програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.
- ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.
- ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про завершення за допомогою або підвищення кваліфікації.
- ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
- ПР12 Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.
- ПР13 Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності
- ПР14. Володіти прийомами підвищення психологічної культури клієнтів, рівня їхнього психологічного благополуччя.
- ПР15. Розуміти важливість збереження здоров'я (власного й навколишніх) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

3. Програма передкваліфікаційної практики

Заочна форма

№ п. п.	Теми	Самостійна робота
1	Розробка формувального експерименту з теми кваліфікаційного дослідження (корекційно-розвивальної програми)	15
2	Організація та проведення корекційно-розвивальних заходів з проблематики магістерського дослідження відповідно до змісту розробленої програми	20
3	Визначення ефективності корекційно-розвивальної програми шляхом упровадження психодіагностичних методик	25
4	Розробка психологічних рекомендацій для різних груп учасників дослідження	10
5	Участь в інтерв'язі / суперв'язі	8
6	Оформлення звіту з передкваліфікаційної практики	10
7	Захист звіту з практики	2
Всього за курсом		90

4. Зміст передкваліфікаційної практики

4.1. Завдання для самостійної роботи

За результатами проходження передкваліфікаційної практики студент має надати звіт, який повинен мати наступну структуру:

Розділ	Кількість сторінок
Титульний аркуш	1
Завдання на практику	1
Зміст	1
Корекційно-розвивальна програма з теми кваліфікаційної роботи	7
Розгорнутий конспект 2 проведених індивідуальних / групових занять, включених до корекційно-розвивальної програми	10-15
Результати психодіагностики, які засвідчують характер змін після упровадження корекційно-розвивальних заходів	5-7
Психологічні рекомендації для членів сім'ї / згідно проблематики магістерського дослідження	2-3
Рефлексивна картка (самоаналіз участі в інтерв'язі / суперв'язі)	1
Висновки	1
Додатки	

4. 2. Забезпечення освітнього процесу

Передкваліфікаційна практика проводиться відповідно до навчального плану підготовки магістрів за спеціальністю 053 «Психологія», ОПП «Сімейна психологія з основами психотерапії».

Організація проходження практики здійснюється випусковою кафедрою психології, навчально-методичним відділом та керівництвом Навчально-наукового інституту післядипломної освіти ЧНУ імені Петра Могили.

Направлення студентів на практику здійснюється на основі наказу ректора, відповідно до вимог до підготовки магістрів ОПП «Сімейна психологія з основами психотерапії». До керівництва передкваліфікаційною практикою студентів залучається професорсько-викладацький склад кафедри психології.

Керівник передкваліфікаційної практики призначається зі складу кафедри психології. Керівник практики відповідає за:

- забезпечення студентів-практикантів методичними рекомендаціями;
- інструктування щодо порядку проходження практики;
- контролює проходження практики;
- проводить перевірку звітів та виставляє оцінку за практику.

Керівник від бази практики:

- надає консультації відносно поставлених задач;
- організовує роботу студентів;
- контролює проходження практики відповідно до плану;
- надає характеристику студента та виставляє оцінку за результатами проходження практики.

Техніка безпеки під час проходження практики

Організація практики студентів університету має відповідати вимогам нормативно-правових актів з охорони праці. Відповідальність за організацію проведення і контроль практики покладається на керівника практики. У тісному контакті з керівником практики від Університету база практики забезпечує високу якість та безпеку її проходження згідно з програмою проходження практики. Обов'язковою умовою допущення студентів до проходження практики є проходження ними вступного інструктажу з охорони праці.

Студенту-практиканту мають бути забезпечені нормальні умови праці і умови проходження практики. Студент-практикант повинен дотримуватися правил внутрішнього трудового розпорядку бази практики.

Студент-практикант до початку практики повинен: одержати від керівника практики від Університету консультації щодо оформлення усіх необхідних документів; отримати номер телефону керівника практики від Університету для повідомлення щодо виникнення нестандартної ситуації; своєчасно прибути на базу проходження практики; вивчити і суворо дотримуватися правил охорони праці, виробничої санітарії.

Студент-практикант під час проходження практики зобов'язаний дбати про особисту безпеку і здоров'я оточуючих людей в процесі виконання будь яких робіт чи під час перебування на території бази практики.

Місце проходження практики

Студенти-магістри ОПП «Сімейна психологія з основами психотерапії» проходять виробничу практику на підприємствах, в організаціях та установах, у яких практичні психологи працюють у сфері сімейної психології. База практики узгоджується з керівником магістерської роботи та керівником практики від ЧНУ імені Петра Могили. Також можливе проходження практики у підрозділах ЧНУ імені Петра Могили, якщо тематика роботи безпосередньо відповідає одному з напрямів діяльності такого підрозділу. У випадку проходження практики поза межами університету оформлюються угоди про дозвіл на проходження виробничої практики.

5. Підсумковий контроль: диференційований залік

За результатами проходження практики студент має надати звіт про її проходження. Підсумковий контроль здійснюється у формі захисту звіту. Захист приймається керівником практики від університету та членами комісії.

Для захисту студент також має підготувати доповідь тривалістю 5–7 хвилин, що обов'язково має включати:

- стислу характеристику місця проходження практики;
- опис завдань, виконаних під час практики;
- загальні висновки та враження від практики.

Після закінчення доповіді керівник практики та члени комісії ставлять запитання з приводу роботи студента та з урахуванням ознайомлення зі звітом з практики.

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Під час оцінювання проходження перекваліфікаційної практики до уваги беруться:

- оцінка керівника практики від бази практики;
- відповідальність, сумлінність, повнота виконання завдання (виконані усі складові роботи);
- коректність (усі функції реалізовані відповідно до опису завдання);
- знання теоретичних та практичних матеріалів за тематикою;
- якість оформлення звітних документів та своєчасна їхня підготовка;
- коректність та повнота оформлення звіту;
- представлення результатів у формі доповіді та відповіді на питання керівника практики від університету.

**Оцінювання результатів роботи здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти**

№ п.п.	Види робіт	Максимальна кількість балів
1	Оцінка здобувача вищої освіти під час практики (дотримання трудової, навчальної дисципліни, техніки безпеки, планування та здійснення поточної роботи, сформованість практичних вмінь та навичок практичної роботи, компетентність тощо)	10
2	Виконання завдань практики	30
3	Звіт за результатами практики	30
4	Захист практики	30
	Разом	100

Рівень засвоєння практичних знань здобувач вищої освіти оцінюється за шкалою відповідно до вимог ECTS, а також – за традиційною шкалою.

Результат складання диференційованого заліку з виробничої практики заноситься до заліково-екзаменаційної відомості і залікової книжки здобувача вищої освіти. Заліково-екзаменаційну відомість керівник практики від навчального закладу повністю заповнює, підписує разом з усіма членами комісії та здає особисто в деканат.

Кількість балів	Критерії оцінювання
90-100	Робота за програмою практики здійснена студентом на високому рівні; практикант проявив себе як організований, сумлінний, творчий під час виконання різних видів завдань, знає і вміє застосовувати у практичній діяльності сучасні технології і нові інформаційні засоби; підготував у визначений термін документацію, оформлену на високому рівні.
82-89	Робота за програмою практики здобувачем вищої освіти проведена на достатньо високому рівні; були допущені несуттєві недоліки; практикант проявив себе як дисциплінована та відповідальна особистість; знає і вміє якісно виконувати основні види робіт практичного психолога; звітна документація подана у визначений термін з оформленою у повному обсязі документацію.
75-81	Робота за програмою практики проведена на достатньому рівні; практикант допускав незначні помилки при виконанні завдань практики; у ході практики був дисциплінованим, виконавчим, самостійним, критичним на всіх ділянках роботи; подав вчасно документацію, у яку можуть бути внесені незначні доповнення і виправлення.

69-74	Робота за програмою практики проведена на задовільному рівні; здобувач вищої освіти проявив себе як організований, дисциплінований, але недостатньо самостійний та ініціативний; із невеликим запізнення подав документацію, до якої є ряд зауважень.
60-68	Робота проведена на задовільному рівні; студент проявив себе як недостатньо організований і дисциплінований, безініціативний; під час виконання завдань практики потребував додаткових консультацій та припускався низки помилок; подав невчасно документацію, яка потребує доповнень і виправлень.
35-59	Роботу, передбачену програмою з практики, виконав частково, на низькому професійному рівні, допускав помилки, пов'язані зі знанням теоретичного матеріалу та виконанням практичних завдань. Подав документацію з великим запізненням, допустив значні помилки в її оформленні.
0-34	Практикант не виконав програми практики.

Оформлення результатів проходження практики

Для оформлення результатів проходження практики студенти мають використовувати наступні шаблони документів (обидва шаблони мають бути роздруковані на 1 аркуші з 2 сторін:

- договір на проведення практики та подальше працевлаштування студентів ЧНУ імені Петра Могили;
- індивідуальне завдання на практику.

Шаблон 1. Договір на проведення практики

ДОГОВІР № _____

на проведення практики та подальше працевлаштування студентів ЧНУ ім. Петра Могили

« _____ » _____ 20__ р.

Ми, що нижче підписалися, з однієї сторони Чорноморський національний університет імені Петра Могили (далі – ЧНУ ім. Петра Могили), в особі ректора Клименка Леоніда Павловича, що діє на підставі Статуту Чорноморського національного університету імені Петра Могили і, з іншої сторони _____
(назва підприємства, організації, установи)

(далі – база практики), в особі _____
(посада,

_____), що діє на підставі
(прізвище та ініціали)

_____)
(статут підприємства, розпорядження, доручення)

уклали між собою цю угоду на проведення практики студентів:

1. База практики зобов'язується:

1.1. Прийняти студентів ЧНУ ім. Петра Могили на практику згідно з календарним планом:

№ з/п	Шифр і назва спеціальності	Курс	Вид практики	Кількість студентів	Строки практики	
					початок	закінчення

1.2. Призначити наказом кваліфікованих спеціалістів для безпосереднього керівництва практикою.

1.3. Створити необхідні умови для використання студентами програм практики, не допускати використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі практики та майбутній спеціальності.

1.4. Забезпечити студентам умови безпечної роботи на кожному робочому місці. Проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчати студентів-практикантів безпечних методів праці. Забезпечити спецодягом, запобіжними засобами, лікувально-профілактичним обслуговуванням за нормами, встановленими для штатних працівників.

1.5. Надати студентам-практикантам і керівникам практики від ЧНУ ім. Петра Могили можливість користуватися лабораторіями, кабінетами, майстернями, бібліотеками, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики.

1.6. Забезпечити облік виходу на роботу студентів-практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти заклад вищої освіти.

1.7. Після закінчення практики дати характеристику на кожного студента-практиканта, в котрій відобразити якість практичної підготовки та підготовленого ним звіту.

1.8. Додаткові умови:

- Цей Договір укладений терміном на 5 років;
- Приймати на роботу за умов відповідності вимогам на конкурсних засадах випускників ЧНУ ім. Петра Могили.

2. Заклад вищої освіти зобов'язується:

2.1. За два місяці до початку практики надати базі практики для погодження програму практики, а не пізніше ніж за тиждень – список студентів, які направляються на практику.

2.2. Призначити керівниками практики кваліфікованих викладачів.

2.3. Забезпечити додержання студентами трудової дисципліни і правил внутрішнього розпорядку. Брати участь у розслідуванні комісією бази практики нещасних випадків, якщо вони сталися з студентами під час проходження практики.

3. Відповідальність сторін за невиконання угоди.

3.1. Сторони відповідають за невиконання покладених на них обов'язків щодо організації і проведення практики згідно з законодавством України про працю.

3.2. Усі суперечки, що виникають між сторонами за цією угодою, вирішуються у встановленому порядку.

3.3. Договір набуває сили після її підписання сторонами і діє до кінця практики згідно з календарним планом.

3.4. Договір складений у двох примірниках: по одному – базі практики і ЧНУ імені Петра Могили.

4. Місцезнаходження сторін і розрахункові рахунки:

ЧНУ ім. Петра Могили:

База практики:

54003 м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10

тел.: +38 (0512) 500333, +38 (0512) 244189

Код ЄДРПОУ 23623471

р/р №35224278016042

МФО 820172 в ДКСУ у м. Києві

ІПН 236234714032, св. № 100160589

Підписи та печатки:

ЧНУ ім. Петра Могили:

База практики:

(підпис) **Леонід КЛИМЕНКО**
(прізвище та ініціали)

(підпис) _____
(прізвище та ініціали)

м.п. « _____ » _____ 20__ року

м.п. « _____ » _____ 20__ року

1	2	3	4

Керівники практики:

від ЧНУ ім. Петра Могили _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Викладач, за яким закріплений практикант _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Студент _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Відгук і оцінка роботи студента на практиці

(Викладач-куратор асистентської практики)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20 __ року

Висновок керівника практики від ЧНУ імені Петра Могили про проходження практики

Дата складання заліку « ____ » _____ 20__ року

Оцінка:

за національною шкалою _____

(словами)

кількість балів _____

(цифрами)

за шкалою ECTS _____

(літерою)

Керівник практики

від ЧНУ ім. Петра Могили _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20 __ року

7. Рекомендовані джерела інформації

1. Етичний кодекс психолога, розроблений робочою групою НПА зі створення етичного кодексу та комітету. Режим доступу: https://www.npa-ua.org/files/ugd/86d9b8_91576161f5464bc2a8b1fa49dc327fd4.pdf
2. Зливков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. Київ: Педагогічна думка, 2016. 219 с.
3. Кучманіч І. М. Психологія сім'ї : навчально-методичний посібник. Миколаїв, 2018. 180 с.
4. Лефтеров В.О., Цільмак О. М. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі. К.: Ліра, 2020. 266 с.
5. Магдисюк Л. І. Психологія сімейної кризи: методичні рекомендації до курсу «Психологія сімейної кризи». Луцьк : Вежа-Друк. 2021. 20 с.
6. Мороз Р. А. Психологія травмуючих ситуацій: навчально-методичний посібник. Миколаїв : Іліон, 2018. 298 с.
7. Мушкевич М. І., Чагарна С. Є. Основи психотерапії. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 420 с.
8. Немеш О.М. Віртуальна діяльність особистості : структура та динаміка психологічного змісту: Монографія. Київ: Слово, 2017. 391 с.
9. Основи науково-психологічних досліджень : навч.-метод. посіб. З. М. Адамська, І. П. Андрійчук, О. М. Воронкевич, Г. К. Радчук, С. В. Чопик, М. М. Шпак. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 214 с.
10. Психологія сім'ї : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В. Помиткіна, В.В. Злагодух, Н.С. Хімченко, Н.І. Погорільська. К.: НАУ, 2011. 272 с. (рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів).
11. Психологія сім'ї: підручник / за ред. В. М. Поліщука. Суми: Університетська книга, 2021. 248 с.
12. Рибалка В. В. Методологічні проблеми наукової психології: посібник. Київ: Талком, 2017. 245 с.
13. Самошкіна Л. М. Психодіагностика: Навч. наоч. посіб. з мультимедійним курсом / Під ред. чл.-кор. АПН України, професора Е. Л. Носенко. Д. : Вид-во ДНУ, 2018. 448 с.
14. Седих К., Фільц О. Основи психотерапії. К. : Академія, 2017. 192 с.
15. Строкань О. В., Мірошніченко М. Ю. Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності: конспект лекцій. Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2021. 152с.
16. Фурман А. В. Методологія парадигмальних досліджень : монографія. Київ: Інститут соціальної і політичної психології НАПН України; Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 100 с.
17. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник / Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.
18. Черезова І. О. Психологія життєвих криз особистості : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Бердянськ, БДПУ, 2016. 193 с.

19. Чернілевський Д. В. Методологія наукової діяльності : навч. посіб. Вінниця : Вид-во АМСКП, 2020. 484 с.
20. Яцина О. Ф. Основи психотерапії : практикум. Навчально-методичний посібник. Ужгород, 2021. 80 с.
21. Howell K. Introduction to the Philosophy of Methodology. London: Sage Publications. 2013.
22. Kit S. Global Perspectives in Family Therapy: Development, Practice, Trends. Routledge, 2013. 240 p.
23. Franklin M. Understanding Research: Coping with the Quantitative – Quantitative Divide. London and New York: Routledge. 2018.
24. Douglas S. Clinical Dilemmas in Psychotherapy: A Trans-theoretical Approach to Psychotherapy Integration. New York: Hardcover. 280 p.
25. Melzack R. and Wall P. Pain: Psychological and Psychiatric Aspects. London: Baillere, Tindall and Cassell, 2013. 363 p.

Інформаційні ресурси

<http://books.google.com>

<http://pidruchniki.ws>

<http://studentam.net.ua/>

<https://scibook.net/>

<https://psihologia.info>

<https://psyfactor.org>